

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie strategii na rzecz ochrony i egzekwowania praw własności intelektualnej w państwach trzecich (komunikat)

(COM(2014) 389 final)

(2015/C 230/17)

Sprawozdawca: Jacques LEMERCIER

Dnia 16 lipca 2014 r. Komisja Europejska, działając na podstawie art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Handel, wzrost i własność intelektualna – Strategia na rzecz ochrony i egzekwowania praw własności intelektualnej w państwach trzecich”

COM(2014) 389 final.

Sekcja Stosunków Zewnętrznych, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię dnia 17 listopada 2014 r.

Na 503. sesji plenarnej w dniach 10–11 grudnia 2014 r. (posiedzenie z dnia 10 grudnia) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny 127 głosami (4 osoby wstrzymały się od głosu) przyjął następującą opinię.

1. Wnioski i zalecenia

- 1.1. EKES popiera komunikat mający na celu poprawę ochrony i egzekwowania praw własności intelektualnej w państwach trzecich.
- 1.2. Komitet popiera zwłaszcza podejście Komisji do traktowanej priorytetowo walki z podrabianiem produktów w krajach trzecich.
- 1.3. Zdaniem EKES-u w ramach nowego podejścia dotyczącego państw trzecich zachowano równowagę pomiędzy utrzymaniem wsparcia UE oraz karami przewidzianymi w przypadku wykrytego nadużycia.
- 1.4. EKES przypomina, że miejscowa ludność nie powinna w żadnym wypadku ucierpieć z powodu ewentualnego zmniejszenia pewnych funduszy płynących z budżetu UE.
- 1.5. EKES podkreśla potrzebę lepszego informowania i uświadamiania społeczeństwa obywatelskiego w Europie i w państwach trzecich na temat konsekwencji naruszenia praw własności intelektualnej. Podrabianie produktów dotyczy nie tylko sektora artykułów luksusowych. Zjawisko to występuje też w wielu innych branżach, takich jak sektor motoryzacyjny, lotniczy, sektor produktów leczniczych, produktów ochrony roślin, produktów kosmetycznych, jak również w przypadku towarów masowego użytku, takich jak zabawki czy sprzęt elektryczny.
- 1.6. Komitet jest przekonany, że obok umów międzynarodowych o ochronie praw własności intelektualnej najlepszym narzędziem obrony interesów różnych stron są dwustronne umowy handlowe obejmujące pomoc techniczną dla państw trzecich.
- 1.7. Komitet popiera podejście *follow the money* („tropem pieniędzy”), przyjęte przez Komisję w odniesieniu do praw własności intelektualnej na poziomie UE, ale zastanawia się nad jego rzeczywistą skutecznością w przypadku kwestii wychodzących poza dobrowolne działania najważniejszych pośredników uczestniczących w całym łańcuchu wartości gospodarki internetowej.
- 1.8. EKES uważa ponadto, że Komisja, która nie zdołała odpowiednio poinformować i uświadomić opinii publicznej na temat wagi poszanowania praw własności intelektualnej, powinna podjąć nowe działania w celu zaradzenia temu stanowi rzeczy.

2. Streszczenie komunikatu Komisji

2.1. Omawiany komunikat ma na celu dostosowanie strategii zainicjowanej przez Komisję Europejską w 2004 r. przez zaproponowanie nowej strategii na rzecz ochrony i egzekwowania praw własności intelektualnej w państwach trzecich. Komisja uważa, że w ostatnich dziesięciu latach zaszły nie tylko ważne zmiany technologiczne, lecz również poważne zmiany w dziedzinie problemów i zagrożeń dotyczących własności intelektualnej przedsiębiorstw europejskich, a także stosunku społeczeństwa do praw własności intelektualnej. Proponuje się w nim precyzyjniejsze i skuteczniejsze rozwiązania dotyczące ochrony praw własności intelektualnej w krajach trzecich oraz zwalczania podrabiania produktów.

2.2. Szczególnie istotna kwestia: kradzież własności intelektualnej stanowi przeszkodę dla wzrostu gospodarczego

2.2.1. Sektory intensywnie korzystające z praw własności intelektualnej generują w przybliżeniu 39 % PKB UE (o wartości około 4,7 bln EUR rocznie). Sektorom tym przypisuje się nawet 35 % pośrednich i bezpośrednich miejsc pracy.

2.2.2. Według niektórych danych szacunkowych cytowanych przez Komisję PKB UE traci rocznie około 8 mld EUR z powodu podrobienia i piractwa. Koszty tego zjawiska na skalę światową mogą wynieść do 2015 r. aż 1,3 bln EUR.

2.2.3. Udział państw BRICS⁽¹⁾ w światowym handlu wzrósł z 8 % w 2000 r. do 18,2 % w 2010 r. Szacuje się, że do 2030 r. kraje rozwijające się będą generowały blisko 60 % światowego PKB, dlatego też istnieje ryzyko, że zakres takich zjawisk, jak podrobienie, piractwo, kradzież własności intelektualnej i inne formy niewłaściwego jej wykorzystania, będzie się rozszerzał.

2.2.4. Internet ma zasadnicze znaczenie dla wielu sektorów, a gospodarka oparta na internecie miała według szacunków wygenerować ponad 20 % wzrostu PKB krajów G-8 w latach 2006–2011. Rozwój technologii cyfrowych ułatwia jednak naruszanie praw własności intelektualnej, które osiągnęło niespotykany dotąd poziom. Zakłada się, że w 2008 r. produkty podrobione i produkty pirackie stanowiły 2 % handlu światowego.

2.2.5. Naruszanie praw własności intelektualnej nie dotyczy jedynie cyfrowych postaci dóbr kultury, lecz także dóbr materialnych, które są coraz częściej przedmiotem obrotu w ramach platform handlu elektronicznego.

2.3. Konieczność wprowadzenia prawdziwej „infrastruktury” własności intelektualnej

2.3.1. W wielu państwach trzecich przeprowadzono liczne reformy regulacji w obszarze praw własności wskutek porozumienia WTO w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej (porozumienia TRIPS). Na przeszkodzie egzekwowaniu prawa stoi jednak szereg elementów: brak woli politycznej, niewystarczające przeszkolenie urzędników administracji lokalnej, trwające zbyt długo procedury sądowe i niedostatecznie odstrasżające kary orzekane przez sądy. Ponadto fakt, że internet nie zna granic – w przeciwieństwie do prawa własności intelektualnej – utrudnia opracowanie wyważonych strategii politycznych i wymusza zadanie sobie pytania dotyczącego odpowiedzialności pośredników, takich jak dostawcy usług internetowych oferujący *hosting* stron naruszających prawa własności intelektualnej, zwłaszcza jeżeli strony te znajdują się w państwach trzecich, w których nie obowiązuje odpowiednie ustawodawstwo ani nie ma woli działania.

2.3.2. Jeżeli chodzi o konkretną kwestię dostępu do bezpiecznych i skutecznych leków po przystępnych cenach, prowadzone przez UE strategie polityczne mają sprzyjać zarówno handlowi lekami innowacyjnymi, jaki i sprzedaży generycznych produktów leczniczych. Jednym z celów UE pozostaje walka z handlem podrobionymi i sfałszowanymi lekami, które mogą okazać się niebezpieczne dla pacjentów.

2.3.3. Odnośnie do ich zwalczania, Komisja podkreśla w komunikacie, że UE dysponuje szerokim wachlarzem „narzędzi”, których skuteczność zbyt często zależy od gotowości państw trzecich do poszanowania tych praw.

2.4. Usprawnienie komunikacji z zainteresowanymi stronami

2.4.1. Należy zauważyć, że poszanowanie praw podstawowych i „wolności w internecie” doprowadziło do odrzucenia proponowanej umowy handlowej dotyczącej zwalczania obrotu towarami podrobionymi (ACTA) w Europie, ustawy SOPA (*Stop Online Piracy Act*) dotyczącej przeciwdziałania piractwu on-line oraz ustawy PIPA (*PROTECT IP Act*) dotyczącej ochrony własności intelektualnej w Stanach Zjednoczonych. Niepowodzenia te wskazują na trudności w pogodzeniu egzekwowania praw własności intelektualnej z opinią publiczną. Niektóre sektory społeczeństwa uważają bowiem, że podrobienie towarów i piractwo nie są przestępstwami, lub też nie znają skutków gospodarczych naruszenia praw własności intelektualnej.

Dlatego należy bardziej przystępnie opisać cele UE i konsekwencje naruszeń praw własności intelektualnej w krajach trzecich, a także wyjaśnić, jakie działania podejmuje Unia Europejska w zakresie egzekwowania praw własności intelektualnej w tych krajach, z myślą o stworzeniu otoczenia sprzyjającego ochronie praw wynalazców.

2.5. Lepsze dane

2.5.1. Nadal trudno uzyskać niektóre dane, dotyczące np. zakresu i konsekwencji naruszeń praw własności intelektualnej.

⁽¹⁾ Brazylia, Rosja, Indie, Chiny i Republika Południowej Afryki.

2.5.2. Duże znaczenie ma utworzenie *Europejskiego obserwatorium do spraw naruszeń praw własności intelektualnej*. Udostępnia ono informacje na temat egzekwowania tych praw w państwach nienależących do UE w celu ustalenia priorytetów i informowania zainteresowanych stron.

2.6. Zharmonizowanie przepisów prawa europejskiego w celu wywierania większego wpływu w państwach trzecich

Harmonizacja przepisów dotyczących praw własności intelektualnej na szczeblu UE ułatwiłaby negocjacje z państwami trzecimi, gdyż przepisy te stanowiłyby jasną podstawę do ustalenia stanowiska UE w negocjacjach.

2.7. Wzmocnienie współpracy w ramach UE

Należy rozważyć możliwość dalszego ulepszenia współpracy między Komisją i państwami członkowskimi (m.in. w odniesieniu do wymiany informacji) w oparciu o partnerstwa nawiązane np. między Komisją, państwami członkowskimi i przedsiębiorstwami w celu wdrożenia strategii dostępu do rynku, a tym samym lepszego wykorzystania zasobów.

2.8. Ulepszenie ochrony i egzekwowania praw własności intelektualnej w krajach trzecich

Jak wynika z przeprowadzonego w 2010 r. badania, „Komisja aktywnie przyczyniła się do poszanowania własności intelektualnej na wielu poziomach, zwłaszcza w ramach Rady Handlowych Aspektów Praw Własności Intelektualnej WTO. Nie uzyskała jednak szerokiego odzewu, z uwagi zwłaszcza na sprzeciw krajów trzecich”.

2.9. Rozstrzyganie sporów i inne środki dochodzenia roszczeń

2.9.1. W przypadku naruszenia postanowień porozumienia w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej istnieje możliwość wykorzystania procedur rozstrzygania sporów WTO.

2.9.2. W przypadku gdy państwa regularnie nie wywiązują się ze swoich zobowiązań międzynarodowych w zakresie poszanowania praw własności intelektualnej, Komisja może rozważyć ograniczenie ich uczestnictwa w niektórych programach pomocy technicznej finansowanych przez Unię Europejską lub zmniejszenie pomocy finansowej otrzymywanej w ramach tych programów.

2.9.3. Z myślą o ulepszeniu dialogu i dysponowaniu wiedzą specjalistyczną w terenie niektóre państwa członkowskie utworzyły stanowisko „attaché ds. praw własności intelektualnej”⁽²⁾ w swoich delegaturach w kluczowych krajach. Chodzi tutaj o zapewnienie pomocy posiadaczom praw UE w państwach trzecich.

2.10. Ustanowienie priorytetów geograficznych

Co dwa lata UE zaktualizuje wykaz krajów priorytetowych, w których naruszane są prawa własności intelektualnej.

3. Kluczowe kwestie

3.1. W najnowszym badaniu przeprowadzonym przez *Europejskie obserwatorium do spraw naruszeń praw własności intelektualnej oraz Europejski Urząd Patentowy* analizuje się sektory korzystające z praw własności intelektualnej w UE. Ocenia się ich wkład w wyniki gospodarcze i wymianę handlową na szczeblu UE, a także dokonuje analizy okresu 2008–2010 na szczeblu państw członkowskich.

3.2. W tym okresie sektory korzystające z praw własności intelektualnej odpowiadały za większość wymiany handlowej UE z resztą świata i wytworzyły nadwyżkę handlową. Produkty oparte w dużym stopniu na wykorzystaniu praw własności intelektualnej stanowią 88 % unijnego importu. W przypadku eksportu odsetek ten wynosi 90 %. Sektory intensywnie korzystające z praw własności intelektualnej mają pozytywny wpływ na pozycję handlową UE.

3.3. Z badania wynika, że tworzą one bezpośrednio 26 % całkowitego zatrudnienia w UE, a więc ok. 56 mln bezpośrednich miejsc pracy, do których należy dodać także 20 mln pośrednich miejsc pracy. Łącznie jedno na trzy miejsca pracy w UE opiera się na tych sektorach.

3.4. Należałoby dokonać oceny skutków gospodarczych i społecznych braku poszanowania praw własności intelektualnej zarówno w państwach członkowskich UE, jak i w krajach trzecich. Potrzeba ta wynika z trudności gospodarczych i społecznych, jakim Unia musi obecnie stawiać czoła.

⁽²⁾ Attaché ds. praw własności intelektualnej.

3.5. Szczególnie trudna sytuacja niektórych sektorów na przykładzie dostępu do leków

3.5.1. EKES zwraca uwagę na szczególny przypadek obowiązkowych licencji w ramach handlu międzynarodowego. Licencje te, zdefiniowane w art. 31 porozumienia TRIPS, to mechanizm umożliwiający wykorzystanie przedmiotu patentu bez upoważnienia posiadacza praw, np. do celów zdrowia publicznego.

3.5.2. Ogólnie rzecz biorąc, właściciel patentu ma prawo do korzystania z chronionego wynalazku osobiście lub do upoważnienia do tego innej osoby. Jednakże w przypadku gdy uzasadniają to względy interesu publicznego, krajowe władze publiczne mogą zezwolić na wykorzystanie patentu przez osobę trzecią bez zgody właściciela.

3.5.3. Instrument ten można stosować w państwach trzecich będących sygnatariuszami porozumienia TRIPS i w państwach członkowskich UE, jeśli produkty, które mogłyby poprawić zdrowie publiczne, są wprowadzane do obrotu przez przedsiębiorstwa mające siedzibę w państwie trzecim, a ich cena została ustalona na poziomie zaporowym.

4. Uwagi EKES-u

4.1. EKES popiera komunikat mający na celu poprawę ochrony i egzekwowania praw własności intelektualnej w państwach trzecich.

4.2. Komitet ze szczególnym zadowoleniem przyjmuje nowe podejście dotyczące państw trzecich, w ramach którego zachowano równowagę pomiędzy utrzymaniem wsparcia UE a karami przewidzianymi w wypadku naruszenia praw własności intelektualnej.

4.3. EKES przypomina, że miejscowa ludność nie powinna w żadnym wypadku ucierpieć z powodu ewentualnego zmniejszenia pewnych funduszy płynących z budżetu UE.

4.4. Komitet popiera stwierdzenie Rady Europejskiej, która w marcu 2014 r. przypominała, że własność intelektualna stanowi kluczowy czynnik wzrostu i innowacji.

4.5. W związku z tym EKES popiera traktowaną jako priorytet walkę Komisji z podrabianiem produktów.

4.6. Komitet przypomina, że podrabianie produktów dotyczy nie tylko sektora artykułów luksusowych (ubrań, perfum, pasmanterii itp.). Mamy do czynienia z bardzo gwałtownym wzrostem podrabiania części mechanicznych przeznaczonych dla sektora motoryzacyjnego, pestycydów, których skład jest często niebezpieczny, czy popularnych produktów konsumpcyjnych do higieny ciała, co ma bezpośrednie konsekwencje dla zdrowia i bezpieczeństwa.

4.7. EKES przypomina, że 90 % eksportu UE pochodzi z sektorów intensywnie korzystających z praw własności intelektualnej. Związane z tym konsekwencje dla gospodarki i zatrudnienia są całkiem poważne.

4.8. Komitet przyjmuje do wiadomości nowe środki służące zwalczaniu naruszeń międzynarodowego prawa handlowego.

4.9. EKES popiera zasadę regularnego przeprowadzania systematycznych badań mających na celu wskazanie przedsiębiorstw lub państw członkowskich odpowiedzialnych za takie praktyki.

4.10. Komitet opowiada się za wprowadzeniem proporcjonalnych sankcji dla sprawców uznanych za takich, którzy raczej nie będą skłonni przestrzegać przepisów.

4.11. Dlatego EKES opowiada się za polityką, która skupiłaby się przede wszystkim na sprawcach działających w celach handlowych, by pozbawić ich dochodów z nielegalnego handlu naruszającego prawa własności intelektualnej i niszczącego wzrost gospodarczy, innowacje i zatrudnienie.

4.12. EKES ma nadzieję, że w tym celu opracowana zostanie jak najbardziej precyzyjna definicja „skali handlowej”, by zapobiec zbyt ograniczonym sankcjom lub znacznemu wydłużeniu się terminów wdrożenia.

4.13. EKES podkreśla istotne znaczenie owocnej współpracy z państwami członkowskimi. Przypomina w szczególności, że państwa członkowskie przeprowadziły już prace dotyczące kwestii ochrony i poszanowania praw własności intelektualnej w krajach trzecich.

4.14. Uważa ponadto, że Komisji nie udało się odpowiednio poinformować i uświadomić opinii publicznej na temat praw własności intelektualnej, i wzywa ją do podjęcia nowych działań w celu zaradzenia temu stanowi rzeczy.

Bruksela, 10 grudnia 2014 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Henri MALOSSE
